

Edats en transició

No sabem gaire com definir la societat actual. Alguns en diuen *societat postindustrial*, d'altres, *postfordista* o fins i tot *postmoderna*. El cert és que som en un interregne ple d'interrogants. El que potser és més constatable és que els entramats conceptuals amb els quals havíem caracteritzat les pautes bàsiques de funcionament econòmic i social ja no ens serveixen com abans. Però ens és més fàcil fer servir el mòbil o buscar un concepte a la Viquipèdia que canviar les nostres rutines mentals a l'hora de parlar d'edats o de pautes de diferenciació entre homes i dones. La societat industrial mantenia entre les seves certeses la d'una estructura vital en què les fites entre les diferents etapes semblaven perfectament determinades. Formació, feina i descans se succeïen sense traumes, i permetien que la literatura gerontològica digués no fa pas gaire que "l'art d'envellir és l'art de quedar-se sol; és demanar cada vegada menys a la vida", o que es poguessin distribuir edats i tasques: "Cada edat té la seva característica: fins als 20 l'edat dels somnis; als 20, l'edat dels projectes; als 40, l'edat dels programes; als 60, l'edat dels balanços, i als 80, l'edat dels records". Ha canviat el sistema productiu, han canviat les formes de vida, i han saltat pels aires les rigideses vitals anteriors.

Seguim fent servir criteris de diferenciació d'edats en els quals distingim les persones com a nens, joves, adults i gent gran. I, en canvi, cada vegada resulta més difícil definir

JOAN SUBIRATS

PROF. DE CIÈNCIA POLÍTICA, IGOP-UAB

amb precisió cada etapa. La lògica de diferenciació entre edats tenia una vinculació directa amb les necessitats del sistema econòmic, i per tant responia a les exigències productives i a l'estructura de classes pròpies de la societat industrial. Un deixava de ser jove quan s'incorporava al món laboral, i començava a ser vell quan deixava de ser útil productivament parlant. S'ha dit moltes vegades que la primera vegada que es va fixar l'edat de jubilació en la mítica xifra de 65 anys ho va fer el canceller Bismarck a la Prússia de finals del segle XIX. Pel que sembla, l'esperança de vida allà fregava els 45 anys i a casa nostra no arribava als 40. Ara, a Catalunya, els homes i dones tenen una esperança de vida que supera àmpliament els 80 anys. En alguns països s'ha elevat l'edat de jubilació als 67 o 68 anys; en molts altres s'ha mantingut als 65 o fins i tot per sota.

Som en plena fase de transició entre un sistema que ha entrat en declivi definitiu i una nova manera de produir, relacionar-se i viure que només despunta, i de la qual encara no tenim dades definitives. En aquesta fase de transició, les fites vitals que ens eren útils s'adapten ara malament a les noves circumstàncies, i les anem movent sense ordre ni concert. L'educació obligatòria comença als 6 anys, però per a molts l'escolarització comença als 0. Utilitzem els 18 anys com a entrada en la fase adulta, però ho anem movent

quan ens convé per raons electorals o penals o per decidir quan acaben els estudis obligatoris. En alguns llocs es considera *joves* els que tenen 35 anys si es tracta d'ofertes d'habitatge protegit, però la *joventut* pot arribar als 45 anys si es tracta d'agricultors que busquen ajudes per posar en marxa certes explotacions. La crisi econòmica i productiva, i la dràstica reforma del mercat de treball, amb molts incentius per avançar la jubilació, estan provocant una reducció de la fase adulta. I als 55 o 60 comença per a molts una llarga trajectòria marcada, en molts casos, per la falta d'un sentit clar sobre què esperen ells de la vida o què espera la societat d'ells.

En el fons, aquest conjunt de variacions, canvis i diversificacions demostren que no és fàcil per a les administracions públiques, encotillades en rutines procedimentals i amb lògiques normatives molt homogeneïtzadores, recollir la complexitat d'un tema, com és el cicle vital, ple d'alteracions provocades pel canvi d'època que vivim. Aquest dimecres a Barcelona comença un important Congrés de Gerontologia, on caldrà encarar el fet que la gent gran no poden ser només un objecte de gestió, sinó que també poden ser subjectes i protagonistes de les polítiques que els afecten. No podem seguir imaginant que participar és anar a reunions, parlar i debatre. Molta gent, i no tan sols la gent gran, per *participar* entén *fer coses*. Fer coses que serveixin per a alguna cosa, sentint-se útils i actius, i no només espectadors.

La lògica de diferenciació entre edats tenia una vinculació directa amb les necessitats del sistema econòmic

La gent gran no poden ser només un objecte de gestió. També poden ser subjectes i protagonistes de les polítiques que els afecten